

Regeringens proposition

1976/77: 47

om sparstimulerande åtgärder;

beslutad den 18 november 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

GÖSTA BOHMAN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att stimulera till ökat sparande föreslås i propositionen ändrade villkor för det nya lönsparandet och väsentligt större vinstmöjligheter för lönsparande under åren 1977 och 1978.

Maximibeloppet för insättning på lönsparkonto föreslås höjt från 300 kr. till 500 kr. i månaden. Rätten för lönsparare att delta i den årliga vinstutlottningen, som bekostas av statsmedel, föreslås öka så att spararen får delta med högst 100 lotteriandelar mot f. n. högst 50 andelar för varje delbelopp på 100 kr. av sparandet.

För lönsparande under åren 1977 och 1978 föreslås att vinstsumman vid utlottningarna åren 1978 och 1979 höjs från 2 % till 4 % av saldoökningen inkl. ränta under sparåret på lönsparkontona. Vinstplanen för dessa år kan därigenom bli utökad med både hög- och lågvinster. Dessutom föreslås att sparmedel från åren 1972 och 1973 jämte sparpremier för dessa år, som helt eller delvis står kvar på sparkontot, skall ge rätt till deltagande i vinstutlottning som nytt sparande under år 1977 resp. år 1978.

En informationskampanj för ökat lönsparande planeras ske genom bankerna och riksgäldskontoret. Kostnaderna för statsverket beräknas till ca 2 milj. kr.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-11-18

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Bohman

Proposition om sparstimulerande åtgärder

Sparandet är en viktig del av den enskildes ekonomi och har samtidigt stor betydelse för samhällsekonomin och investeringsutvecklingen i vårt land. På lång sikt utgör sparandet en av förutsättningarna för ökat välförstånd och för vårt lands förmåga att hävda sig i den internationella konkurrensen. Oavsett konjunkturernas växlingar är det därför angeläget att genom generella ekonomisk-politiska åtgärder försöka skapa ett gynnsamt sparklimat i vårt land och att genom direkta sparfrämjande åtgärder försöka åstadkomma ett ökat regelbundet och långsiktigt sparande. Detta hindrar givetvis inte att det också på kort sikt kan vara angeläget att det enskilda sparandet i ett visst konjunkturläge stimuleras genom särskilda åtgärder som ett led i strävandena att upprätthålla den samhällsekonomiska balansen.

Riksdagen beslutade i april 1972 att ersätta de dåvarande lönsparformerna, ungdomens lönsparande och allmänna lönsparandet, med en ny enhetlig form av lönsparaktör, det s. k. nya lönsparandet (prop. 1972: 22, FiU 1972: 15, SkU 1972: 16, rskr 1972: 109, 110). Samtidigt antog riksdagen lagen (1972: 128) om skattefrihet vid premiering av sparande. Det nya lönsparandet startade den 1 september 1972. Målet för sparsystemet angavs i prop. (s. 7) vara att stimulera till ett långsiktigt och regelbundet sparande och att åstadkomma ett nysparande, dvs. ett sparande som annars inte skulle ha kommit till stånd. Sparformen tar i första hand sikte på löntagare och därmed jämställda grupper fysiska personer. Sparandet skall vara regelbundet och företrädesvis ske vid källan, dvs. i samband med utbetalning av lön eller annan periodisk ersättning. Den vanligaste formen är att löntagaren genom en särskild anmälan lämnar fullmakt till arbetsgivaren eller den bank som sköter löneutbetalningen att dra av visst belopp från lönen varje

månad och att sätta in beloppet på ett lönsparkonto för hans räkning. Det förekommer också att löntagare enligt överenskommelse med bank eller sparkassa förbinder sig att själv göra regelbundna insättningar på lönsparkonto. För att stimulera till en bred anslutning och ett långsiktigt sparande utlottas skattefria vinster och tillförsäkras spararna en skattefri premie på sparmedel som har stått inne under fyra år utöver sparåret. De huvudsakliga reglerna för det nya lönsparandet är i övrigt följande.

Sparbeloppen skall sättas in på särskilt konto hos något av bankinstituten, dvs. affärsbank, sparbank eller föreningsbank, eller på konto i KF:s eller HSB:s sparkassor. Ingen sparare får tillgodoräkna sig mer än ett sådant konto. Om en person sparar på flera lönsparkonton, har han inte rätt att delta i vinstutlottningen och sparpremieringen.

Insättning på lönsparkonto skall ske med minst 75 kr. och högst 300 kr. per månad. Undantagsvis kan insättning också ske per kvartal, om det är fråga om regelbundet sparande av avräkningslikvid eller annan motsvarande ersättning som utbetalas kvartalsvis. På sparat belopp utgår bankränta motsvarande högsta inlåningsränta enligt villkoren för kapitalräkning med tolv månaders uppsägning. Räntan tillgodoförs kontot som insättning per den 31 december oberoende av maximiregeln för månadsinsättning. De på sparkontot inestående medlen är inte spärrade utan kan disponeras när som helst av spararen. Vid uttag från lönsparkonto gäller de regler som bankerna tillämpar för kapitalräkning med 12 månaders uppsägning. Uttag av ränta och sparpremie kan ske provisionsfritt utan uppsägning inom 12 månader, dvs. under loppet av det påföljande året. Premierat sparbelopp och sparpremie kan uttas inom 12 månader utan att därmed rätten till deltagande i vinstutlottning och till fortsatt premiering går förlorad.

Den som uppfyller villkoren för lönsparandet deltar i en årlig vinstutlottning med skattefria vinster som bekostas av staten. Utlottningen sker i september närmast efter sparåret, varmed avses kalenderår. Som villkor för deltagande i lotteriet gäller att spararen under sparåret ökat sin kontobehållning med minst 100 kr. inkl. ränta och att saldot vid slutet av sparåret inte har underskridits vid något tillfälle under tiden fram t. o. m. den 30 juni året efter sparåret. Varje delbelopp av 100 kr. berättigar till en lotteriandel i vinstutlottningen. Det högsta antal 100-kronorsandelar med vilka man kan delta i utlottningen är 50, dvs. motsvarande 5 000 kr.

Den sammanlagda vinstsumman är 2 % av den på visst sätt beräknade saldoökningen inkl. ränta under sparåret, dock minst 2 milj. kr. Vid senaste vinstutlottningen i september 1976 var vinstsumman 16,4 milj. kr. Vinstplanen bestäms av riksgäldskontoret. Högsta vinsterna är på 100 000 kr. Vid 1976 års dragning utlottades tio sådana högvinster. Övriga vinster är på 25 000, 10 000, 5 000 och 1 000 kr. Dessutom ut-

lottas s. k. födelsedagsvinster som vid 1976 års dragning var på 100 kr. Alla vinster är fria från lotterivinstskatt.

På belopp som har stått inne på lönsparkontot fyra år utöver sparåret utgår en skattefri sparpremie om 5 %, dock högst 300 kr. Premien bekostas till hälften av staten och till hälften av banken eller sparkassan i fråga. Premie som är mindre än 25 kr. utgår inte. Sparpremien läggs till kapitalet per den 31 december och medräknas vid fastställandet av antalet 100-kronorsandelar i lotteriet.

På det sparande som skedde under första sparåret 1972 (inkl. ränta för år 1972) får lönspararna alltså den 31 december 1976 tillgodoräkna sig en sparpremie om 5 % av den del av sparbeloppet som fortfarande stod inne på kontot vid utgången av ettvarvt av åren 1973—1976. Premiering sker på samma sätt av det sparande som skedde 1973, 1974 och följande år i den mån resp. sparbelopp fortfarande stod inne på kontot vid utgången av åren 1974—1977, resp. 1975—1978 etc.

Riksgäldskontoret har hand om administrationen av det nya lönsparandet och anordnar bl. a. den årliga vinstutlottningen. Sparinstitut som medverkar i sparsystemet har att lämna riksgäldskontoret de uppgifter om lönspararna och sparkontona som riksgäldskontoret behöver för vinstutlottning m. m. Planläggning och genomförande av propagandakampanjer sker genom den s. k. lönsparkommittén, som är underställd riksgäldsfullmäktige.

Utvecklingen av det nya lönsparandet efter starten den 1 september 1972 framgår av följande tabell.

Tidpunkt	Antal konton	Kontobehållning (milj. kr.)	Medeltal behållning per konto
31/12 1972	347 700	127	360
31/12 1973	482 100	994	2 060
31/12 1974	568 900	1 559	2 610
31/12 1975	663 500	2 240	3 380
30/9 1976	716 300	2 694	3 760

Tabellen visar att det nya lönsparandet har stadigt ökande siffror i fråga om både antalet deltagande och den sammanlagda inestående behållningen. Huvuddelen av löntagarna står dock fortfarande utanför detta lönsparande. De ca 700 000 sparare som f. n. är anslutna till lönsparandet utgör mindre än en femtedel av de teoretiskt sett anslutningsberättigade, vilka är i runt tal över 4 miljoner. I detta sammanhang kan nämnas att de tidigare lönsparformerna, ungdomens lönsparande och allmänna lönsparandet, vid utgången av år 1970 hade ca 131 000 resp. 903 000 konton anslutna, dvs. sammanlagt över 1 miljon konton. Det kan också noteras att av de vid utgången av år 1975 till nya lönsparandet anslutna kontona, ca 663 000, endast ca 488 000 var kvalificerade att delta i vinstutlottningen september 1976.

Svenska sparbanksföreningen har i skrivelse till regeringen den 1 no-

vember 1976 framfört vissa förslag till offentliga åtgärder för att stimulera hushållens finansiella sparande. Föreningen förordar främst två förslag som snabbt kan omsättas i praktiken och är väl samstämda med rådande konjunktursituation samtidigt som de ger bestående verkningar. Förslagen avser förbättrade villkor i det nya lönsparandet och sparstimulans genom avdragsgillt banksparande. Det senare förslaget kommer inte att behandlas i detta sammanhang. I fråga om det nya lönsparandet framhåller föreningen bl. a. att det första årets sparande, som skedde år 1972, frisläpps vid årsskiftet 1976/77. Beloppet utgör statistiskt sett ca 126 milj. kr. och torde i praktiken vara 75 à 100 milj. kr. Under år 1978 frigörs på motsvarande sätt ca 778 milj. kr. Det är enligt sparbanksföreningen angeläget att söka återföra dessa medel till nytt sparande.

Den generella stimulansmetod sparbanksföreningen förordar är i första hand en förbättring av vinstmöjligheterna i nya lönsparandet. Staten tillskjuter f. n. 2 % av sparandets nettoökning under det år som ligger till grund för det följande årets vinstutlottning. Föreningen föreslår att denna insats ökas till 4 % med spridning av vinstbeloppen enligt i huvudsak oförändrade principer. Det lägsta vinstbeloppet, fördelsedagsvinst, bör dock ökas från nuvarande 100 kr. till förslagsvis 250 kr. För de sparmedel som under år 1977 går ur lönsparssystemet föreslår föreningen möjlighet att kvarstå till fullt belopp under år 1977 med rätt att delta i en extra vinstutlottning under år 1978.

Sparbanksföreningen anser att de föreslagna åtgärderna bör kombineras med anslag för en massiv offentlig informations- och reklamkampanj om nya lönsparandet under början av år 1977. Kampanjen bör stödja en aktiv marknadsföring från de medverkande bankinstitutens sida. Föreningen anser vidare att de allmänna bestämmelserna för nya lönsparandet på längre sikt bör ses över i syfte att ytterligare förbättra systemet. Dess principiella inriktning på stimulans av de breda hushållsgruppernas sparande bör bibehållas även om vissa justeringar av nuvarande beloppsregler kan övervägas redan nu eller i samband med en senare allmän översyn.

För egen del vill jag anföra följande.

I regeringförklaringen framhålls att åtgärder måste vidtas för att stödja det enskilda sparandet och att förslag till sparstimulerande åtgärder kommer att läggas fram. Som jag har anfört i det föregående är det angeläget att genom generella åtgärder av ekonomisk-politisk art skapa ett gynnsamt sparklimat och främja ett ökat långsiktigt sparande. Detta fordrar ingående överväganden och får ses som ett led i den ekonomiska politiken på längre sikt. Jag anser vidare att man redan nu bör vidta vissa åtgärder till förmån för hushållssparandet. En lämplig åtgärd är enligt min mening att göra det nya lönsparandet mera attraktivt genom att förbättra villkoren och vinstmöjligheterna i detta spar-

system. En sparstimulans inom ramen för det nya lönsparandet kan genomföras snabbt och har goda möjligheter att få omedelbar effekt. Sparformen är utformad med bred inriktning på löntagare, lantbrukare, pensionärer m. fl. och är väl inarbetad genom organisationerna på arbetsmarknaden. Det finns redan en väl fungerande administration av lönsparandet genom riksgäldskontoret med bistånd av bankerna och andra sparinstitut. Jag förordar därför att sparstimulerande åtgärder vidtas genom ändringar i de nuvarande villkoren och vinstmöjligheterna i det nya lönsparandet. Under ärendets beredning i finansdepartementet har överläggningar och samråd skett med företrädare för riksgäldskontoret, affärsbankerna, sparbankerna och föreningsbankerna. Med beaktande av vad som därvid har framkommit förordar jag att ändringarna i det nya lönsparandet i huvudsak utformas på följande sätt.

I fråga om villkoren för lönsparandet bör högsta beloppet för insättning på lönsparkonto höjas från f. n. 300 kr. i månaden till 500 kr. i månaden eller, om kvartalsvisa insättningar får göras, högst 1 500 kr. per kvartal. För sparande under år 1977 och 1978 bör vinstsumman, som bekostas av staten, ökas från f. n. 2 % av den beräknade saldoökningen inkl. ränta under sparåret på lönsparkontona till 4 % av nämnda belopp. Vinstplanen, som bestäms av riksgäldskontoret, bör därvid enligt min mening utökas så att vid varje vinstutlottning utgår en högsta vinst på förslagsvis 250 000 kr. och flera högvinster än f. n. på förslagsvis 100 000 kr. Det bör samtidigt vara möjligt att väsentligt öka antalet s. k. födelsedagsvinster, som f. n. är på 100 kr., och eventuellt också höja detta vinstbelopp. Alla vinster är liksom f. n. skattefria enligt lagen (1972: 128) om skattefrihet vid premiering av sparande. I fråga om rätten att delta i vinstutlottningen bör liksom hittills gälla att varje delbelopp på 100 kr. berättigar till en lotteriandel i vinstutlottningen. Det högsta antalet lotteriandelar som en lönsparare får tillgodoräkna sig bör ökas från f. n. 50 till 100 andelar, dvs. vad som motsvarar ett sparbelopp på 10 000 kr. Detta bör alltså gälla för sparande fr. o. m. år 1977 och tillämpas första gången vid vinstutlottningen i september 1978.

En särskild stimulans bör erbjudas dem som har lönsparat sedan år 1972 resp. 1973 och som blir berättigade till sparpremier vid utgången av år 1976 resp. 1977. Dessa lönsparare kan ta ut sparpremien och det premierade beloppet utan att det inverkar på deras rätt att i övrigt delta i senare vinstutlottningar och premieringar. Det är önskvärt att dessa sparare låter medlen stå kvar i lönsparandet. Sådana kvarstående belopp bör därför likställas med nya insättningar under år 1977 resp. 1978 vilka bl. a. ger rätt att delta i vinstutlottning år 1978 resp. 1979. Denna rätt bör alltså gälla utöver den rätt att delta i vinstutlottning som spararen kan ha på grund av övriga insättningar på kontot och oavsett om annars gällande maximibelopp för insättning överskrids.

De nu förordade ändringarna i nya lönsparandet bör träda i kraft

fr. o. m. den 1 januari 1977. För att informera allmänheten om de ändrade reglerna och de väsentligt ökade vinstmöjligheterna och stimulera till ökat deltagande och sparande bör en lönspar kampanj igångsättas snarast. För statens del handhas sådana frågor av lönspar kommittén under riksgäldsfullmäktige. Vid överläggningar har samtliga företrädare för de olika bankinstituten förklarat sig villiga att delta i en informationskampanj för lönsparandet. Vissa återstående frågor om ändrade regler som har tagits upp av bankerna bör kunna prövas av riksgäldskontoret, som utformar de närmare reglerna i det nya lönsparandet och tillser att reglerna följs.

För kostnader för vinstutlottning i lönsparandet m. m. finns under sjunde huvudtiteln uppfört ett förslagsanslag som under budgetåret 1976/77 uppgår till 17,4 milj. kr. Av anslaget är 900 000 kr. avsedda att användas för en lönspar kampanj. För den utökade lönspar kampanj som jag har förordat föreslår jag att till riksgäldskontorets förfogande ställs ett belopp av 2 milj. kr. redan under innevarande budgetår. Jag förordar att dessa medel får bestridas genom merbelastning av sjunde huvudtitelns förslagsanslag Vinstutlottning i lönsparandet m. m. Medelsbehovet för tiden efter budgetåret 1976/77 får tas upp i annat sammanhang.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att utforma reglerna m. m. för det nya lönsparandet i huvudsak enligt de nya riktlinjer jag har förordat i det föregående,

2. godkänna vad jag har förordat om bestridande av kostnaderna under budgetåret 1976/77 för en ökad lönspar kampanj.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

